ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ SIEGBERT ALBER

της 6ης Μαρτίου 2003 [1]

I — Εισαγωγή

1. Η παρούσα εκκρεμής ενώπιον του Arbeidsrechtbank van het Arrondissement Tongeren διαφορά αφορά τη σχέση των διατάξεων της βελγικής ασφαλίσεως κατά της ανεργίας με τις ρυθμίσεις περί επιδομάτων ανεργίας για πρώην υπαλλήλους των οργάνων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά εάν οι παροχές ανεργίας που διασφαλίζουν τα όργανα μπορούν να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο εθνικών διατάξεων κατά της σωρεύσεως. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά επίσης ποια είναι η θέση, από απόψεως δικαίου κοινωνικής ασφαλίσεως, ενός «postdoc» (μεταδιδακτορικού ερευνητή) στο πλαίσιο αυτού του συστήματος.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

II — Οι εφαρμοστέες διατάξεις

Α — *Το κοινοτικό δίκαιο*

2. Το άρθρο 39, παράγραφοι 1 και 2, της Συνθήκης, ορίζει τα εξής:

«1. Εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων εντός της Κοινότητας.

2. Η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων συνεπάγεται την κατάργηση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγενείας μεταξύ των εργαζομένων των κρατών μελών, όσον αφορά την απασχόληση, την αμοιβή και τους άλλους όρους εργασίας.»

3. Το άρθρο 7 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 του Συμβουλίου περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας [2] έχει ως εξής:

2 — Κανονισμός του Συμβουλίου της 15ης Οκτωβρίου 1968 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33).

«1. Ο εργαζόμενος υπήκοος ενός κράτους μέλους δεν δύναται στην επικράτεια των άλλων κρατών μελών, να έχει, λόγω της ιθαγενείας του, διαφορετική μεταχείριση από τους ημεδαπούς εργαζομένους, ως προς τους όρους απασχολήσεως και εργασίας, ιδίως όσον αφορά την αμοιβή, την απόλυση, την επαγγελματική επανένταξη ή την επαναπασχόληση αν έχει καταστεί άνεργος.

2. Απολαύει των ιδίων κοινωνικών και φορολογικών πλεονεκτημάτων με τους ημεδαπούς εργαζομένους.

[...]

4. Κάθε ρήτρα συλλογικής ή ατομικής συμβάσεως ή άλλης συλλογικής ρυθμίσεως που αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την απασχόληση, την αμοιβή και τους άλλους όρους εργασίας και απολύσεως είναι αυτοδικαίως άκυρη κατά το μέτρο που προβλέπει ή επιτρέπει όρους που εισάγουν διακρίσεις έναντι των εργαζομένων υπηκόων άλλων κρατών μελών.»

4. Το άρθρο 28α του Καθεστώτος που εφαρμόζεται επί του Λοιπού Προσωπικού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων[3] ορίζει στις παραγράφους 1 και 2 τα εξής:

«1. Ο πρώην έκτακτος υπάλληλος, ο οποίος βρίσκεται χωρίς απασχόληση μετά την έξοδο από την υπηρεσία του σε όργανο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εάν:

[...]

— έχει συμπληρώσει τουλάχιστον εξάμηνη υπηρεσία, και

— είναι κάτοικος ενός κράτους μέλους των Κοινοτήτων,

δικαιούται μηνιαίου επιδόματος ανεργίας υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις.

3 — Βλ. τον κανονισμό (ΕΟΚ, Ευρατόμ, ΕΚΑΧ) 259/68 του Συμβουλίου, της 29ης Φεβρουαρίου 1968, περί καθορισμού του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων και του καθεστώτος που εφαρμόζεται επί του λοιπού προσωπικού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και περί θεσπίσεως ειδικών μέτρων προσωρινώς εφαρμοστέων στους υπαλλήλους της Επιτροπής (ΕΕ ειδ. έκδ. 01/001, σ. 10), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, Ευρατόμ) 2799/85 του Συμβουλίου, της 27ης Σεπτεμβρίου 1985 (ΕΕ L 265, σ. 1), στο εξής: ΚΑΠ.

Αν δικαιούται επιδόματος ανεργίας δυνάμει εθνικού συστήματος, υποχρεούται να το δηλώσει στο σχετικό όργανο στο οποίο υπαγόταν, το οποίο και ενημερώνει αμέσως την Επιτροπή. Στην περίπτωση αυτή, το ποσό του επιδόματος αυτού αφαιρείται από το επίδομα που καταβάλλεται δυνάμει της παραγράφου 3.

5. Το άρθρο 67 του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας[4] έχει ως εξής:

2. Για να δικαιούται επιδόματος ανεργίας, ο πρώην έκτακτος υπάλληλος:

«1. Ο αρμόδιος φορέας κράτους μέλους, η νομοθεσία του οποίου εξαρτά την κτήση, τη διατήρηση ή την ανάκτηση του δικαιώματος παροχών από τη συμπλήρωση περιόδων ασφαλίσεως, λαμβάνει υπόψη, κατά το μέτρο που απαιτείται, τις περιόδους ασφαλίσεως ή απασχολήσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό την ιδιότητα μισθωτού υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, ως να επρόκειτο για περιόδους ασφαλίσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζει ο φορέας αυτός, υπό τον όρο πάντως ότι οι περίοδοι απασχολήσεως θα είχαν θεωρηθεί ως περίοδοι ασφαλίσεως αν είχαν πραγματοποιηθεί υπό τη νομοθεσία αυτή.

α) εγγράφεται, τη αιτήσει του, ως άνεργος στις αρμόδιες υπηρεσίες απασχόλησης του κράτους μέλους όπου διαμένει·

β) θα πρέπει να τηρεί τις υποχρεώσεις που επιβάλλει η νομοθεσία του κράτους μέλους αυτού στον δικαιούχο παροχών ανεργίας βάσει των διατάξεών της·

2. Ο αρμόδιος φορέας κράτους μέλους, η νομοθεσία του οποίου εξαρτά την κτήση, τη διατήρηση ή την ανάκτηση του δικαιώματος παροχών από την πραγματοποίηση περιόδων απασχολήσεως, λαμβάνει υπόψη, κατά το μέτρο που απαιτείται, τις περιόδους ασφαλίσεως ή απασχολήσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό την ιδιότητα μισθωτού υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, ως να

γ) υποχρεούται να διαβιβάζει κάθε μήνα στο όργανο που υπαγόταν, το οποίο και τη διαβιβάζει αμέσως στην Επιτροπή, βεβαίωση της αρμόδιας εθνικής υπηρεσίας η οποία αναφέρει αν τηρεί ή όχι τις υποχρεώσεις που καθορίζονται στα στοιχεία α' και β'.[...]»

4 — Όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1).

επρόκειτο για περιόδους απασχολήσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζεται από τον φορέα αυτόν.

3. Με εξαίρεση τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 71, παράγραφος 1, περίπτωση α), εδάφιο ii), και β), εδάφιο ii), η εφαρμογή των διατάξεων των παραγράφων 1 και 2 τελεί υπό τον όρο ότι ο ενδιαφερόμενος έχει πραγματοποιήσει τελευταία:

— στην περίπτωση της παραγράφου 1, περιόδους ασφαλίσεως,

— στην περίπτωση της παραγράφου 2, περιόδους απασχολήσεως,

κατά τις διατάξεις της νομοθεσίας δυνάμει της οποίας ζητούνται οι παροχές.

4. Όταν η διάρκεια χορηγήσεως των παροχών εξαρτάται από τη διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως ή απασχολήσεως, έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της παραγράφου 1 ή της παραγράφου 2, κατά περίπτωση.»

Β — *Η εθνική νομοθετική ρύθμιση*

6. Το άρθρο 30 του βασιλικού διατάγματος της 25ης Νοεμβρίου 1991[5] προβλέπει στην ουσία τα εξής:

«Για να μπορεί να τύχει των επιδομάτων ανεργίας, ο εργαζόμενος με πλήρη απασχόληση πρέπει να έχει εργασθεί τον ακόλουθο αριθμό ημερών:

[...]

2. 468 στο διάστημα των 27 μηνών που προηγήθηκαν της αιτήσεώς του εάν είναι μεταξύ 36 και το πολύ 50 ετών,

[...]

Η μνημονευθείσα στο πρώτο εδάφιο περίοδος αναφοράς παρατείνεται κατά τον αριθμό των ημερών που περιλαμβάνει την περίοδο:

[...]

5 — *Moniteur belge* της 31ης Δεκεμβρίου 1991.

3. ασκήσεως τουλάχιστον επί έξι μήνες επαγγέλματος για το οποίο ο εργαζόμενος δεν υπάγεται σε κοινωνική ασφάλιση, και ειδικότερα στον κλάδο ανεργίας· η παράταση αυτή δεν μπορεί να υπερβεί τα εννέα έτη.»

Το άρθρο 37, παράγραφος 1, του βασιλικού διατάγματος ορίζει στην ουσία τα εξής:

«Για την εφαρμογή του παρόντος κεφαλαίου, λαμβάνονται υπόψη οι παροχές εργασίας που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο επαγγέλματος ή επιχειρήσεως που υπάγονται στην κοινωνική ασφάλιση, στον κλάδο ανεργίας, για τις οποίες ταυτοχρόνως:

1. έχει καταβληθεί αμοιβή τουλάχιστον ίση με τον ελάχιστο μισθό

[...]

2. έχουν γίνει επί της καταβληθείσας αμοιβής οι νόμιμες κρατήσεις για την κοινωνική ασφάλιση, περιλαμβανομένων και εκείνων του κλάδου ανεργίας.»

Το άρθρο 46 ορίζει στην ουσία ως εξής:

«Για την εφαρμογή του άρθρου 44, μεταξύ άλλων θεωρούνται ως αμοιβή:

[...]

5. Η αποζημίωση την οποία ο εργαζόμενος μπορεί να διεκδικήσει λόγω της διακοπής της συμβάσεως εργασίας του, με εξαίρεση τη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης και την αποζημίωση που χορηγείται πέραν του επιδόματος ανεργίας·

[...]

Για την εφαρμογή του πρώτου εδαφίου, περίπτωση 5, αποζημίωση που χορηγείται πέραν του επιδόματος ανεργίας θεωρείται η αποζημίωση ή μέρος της αποζημώσεως που χορηγείται κατόπιν αθέλητης αποχωρήσεως του ανέργου από την εργασία, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

[...]

— η αποζημίωση ή μέρος αυτής δεν μπορεί να αντικαταστήσει τα πλεονεκτήματα που παρέχονται στο πλαίσιο ενός κανονικού καθεστώτος απολύσεως, δεδομένου ότι τα τελευταία έχουν όντως χορηγηθεί.»

Σύμφωνα με το άρθρο 14 της από 26 Νοεμβρίου 1991 υπουργικής αποφάσεως [6]:

«Δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό του απαιτούμενου αριθμού εργάσιμων ημερών οι παροχές εργασίας στο πλαίσιο επαγγέλματος ή επιχειρήσεως που δεν υπάγονται στην κοινωνική ασφάλιση του κλάδου ανεργίας, ακόμη και εάν έχουν γίνει οι κρατήσεις.»

III — Τα πραγματικά περιστατικά και η διαδικασία

7. Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης (στο εξής: προσφεύγουσα) είναι Νορβηγίδα υπήκοος. Γεννήθηκε το 1961, ολοκλήρωσε τις σπουδές της και άσκησε στη Νορβηγία επαγγελματική δραστηριότητα υπαγόμενη στο καθεστώς κοινωνικής ασφαλίσεως μέχρι τις 31 Οκτωβρίου 1994.

8. Από 1ης Νοεμβρίου 1994 έως 31 Οκτωβρίου 1996 εργάστηκε βάσει συμβάσεως «Individual Fellowship Contract», που συνήψε με την Επιτροπή, στο Ινστιτούτο Μετρήσεων και Υλικών Αναφοράς (στο εξής: IMYA) στο Geel (Βέλγιο). Αυτή η μεταδιδακτορική υποτροφία δεν υπαγόταν στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως. Σύμφωνα με τη σύμβαση, η προσφεύγουσα υποχρεούτο να μετάσχει σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα στον τομέα της έρευνας, η περιγραφή του οποίου επισυναπτόταν στη σύμβαση. Σύμφωνα με αυτό το παράρτημα, ο κύριος σκοπός μιας τέτοιας συμβάσεως ενέκειτο στη βελτίωση των επαγγελματικών προσόντων των νεαρών εργαζομένων με την απόκτηση εμβαθυμένων γνώσεων και στην απόκτηση περισσότερων γνώσεων στον επιστημονικό τομέα τους καθώς και στη βελτίωση του επιστημονικού δυναμικού της Κοινότητας.

9. Η σύμβαση προέβλεπε μηνιαία αποζημίωση 3 500 ECU. Σύμφωνα με τους γενικούς όρους που διέπουν τέτοιου είδους συμβάσεις υποτροφιών, η αποζημίωση αποσκοπεί στην κάλυψη των εξόδων συντηρήσεως και μετακινήσεως του υποτρόφου, της δημοσιεύσεως των μελετών του και στη χρηματοδότηση της συμμετοχής του σε διαλέξεις. Οι κοινωνικές εισφορές και οι φόροι έπρεπε επίσης να καλύπτονται από αυτό το ποσό, ήτοι από τον ίδιο τον υπότροφο.

10. Μετά τη λήξη της διετούς υποτροφίας, η προσφεύγουσα ήταν άνεργη για ένα μήνα.

11. Από 1ης Δεκεμβρίου 1996 έως 30 Νοεμβρίου 1999 η προσφεύγουσα εργάστηκε στην Επιτροπή, βάσει συμβάσεως έκτακτου

6 — *Moniteur belge* της 25ης Ιανουαρίου 1992.

υπαλλήλου στο πλαίσιο της οποίας υπαγόταν στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως των υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Μετά τη λήξη αυτής της συμβάσεως, ζήτησε τη χορήγηση επιδομάτων ανεργίας από τον βελγικό Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (εθνικού οργανισμού απασχολήσεως, στο εξής: RVA). Το εν λόγω αίτημα απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι η προσφεύγουσα δεν πληρούσε τις προυποθέσεις που προέβλεπε η βελγική νομοθετική ρύθμιση για τη χορήγηση παροχών ανεργίας, στην περίπτωσή της τη συμπλήρωση 468 ημερών εργασίας ή εξομοιουμένων ημερών κατά τη διάρκεια της εφαρμοστέας περιόδου αναφοράς και η οποία αφορά τους 27 μήνες πριν από την υποβολή του αιτήματός της.

12. Σύμφωνα με το άρθρο 30, παράγραφος 3, του βασιλικού διατάγματος της 25ης Νοεμβρίου 1991, η περίοδος αναφοράς μπορεί να παραταθεί. Ο βελγικός φορέας αναγνώρισε τη δραστηριότητα που η προσφεύγουσα άσκησε στην Επιτροπή ως έκτακτος υπάλληλος ως χρόνο ικανό να παρατείνει την περίοδο αναφοράς. Αντιθέτως, αρνήθηκε να λάβει υπόψη ως τέτοιο χρόνο τη δραστηριότητα που άσκησε στο ΙΜΥΑ ως υπότροφος. Κατά την άποψη του βελγικού φορέα, ο συγκεκριμένος χρόνος συνιστά χρόνο εκπαιδεύσεως. Ως εκ τούτου, αποκλείεται ο συνυπολογισμός του στην υπαγόμενη στο σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων δραστηριότητα στη Νορβηγία.

13. Η προσφεύγουσα προσέβαλε αυτή την απόφαση. Ζήτησε την υποστήριξη της Επιτροπής υπό την έννοια του άρθρου 24 του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως, η οποία της εξασφαλίστηκε για τη διαδικασία ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

14. Προκειμένου να κρίνει την υποβληθείσα ενώπιόν του διαφορά, το αιτούν δικαστήριο κρίνει αναγκαία την απάντηση σε δύο ερωτήματα:

«1) Εμποδίζουν οι διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, για τους έκτακτους υπαλλήλους της ΕΚ οι οποίοι μετά τη λήξη της υπηρεσίας τους στην ΕΚ κατοικούν στο Βέλγιο, από τον μισθό των οποίων δεν παρακρατήθηκαν εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως και οι οποίοι έχουν δικαίωμα να λάβουν [επίδομα] ανεργίας από την ΕΟΚ, να εφαρμοστεί πλήρως επ' αυτών η εθνική ρύθμιση, λαμβανομένου υπόψη του εθνικού κανόνα κατά της σωρεύσεως ο οποίος ορίζει ότι βάσει των προϋποθέσεων για την αναγνώριση δικαίωματος λήψεως [επιδομάτων] ανεργίας ο εργαζόμενος πρέπει να είναι χωρίς εργασία και χωρίς μισθό, όπου ως μισθός θεωρείται μεταξύ άλλων η αποζημίωση λόγω καταγγελίας ή λήξεως της συμβάσεως εργασίας, την οποία αποζημίωση ο εργαζόμενος έχει ενδεχομένως δικαίωμα να λάβει, εξαιρουμένης της χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω ηθικής βλάβης;

2) Αντίκεινται προς τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (τίτλος ΙΙ, άρθρο 7, παράγραφος 4), ο οποίος ορίζει ότι πρέπει να επιδιώκεται ομοιομορφία σε επίπεδο κοινωνικής ασφαλίσεως και ότι συδεμία δυσμενής διάκριση είναι επιθυμητή, το γεγονός ότι (κατά την προσφεύγουσα) υφίσταται

ανισότητα στο εντός του ΕΟΧ κοινωνικό καθεστώς των ερευνητών μεταδιδακτορικού επιπέδου και το γεγονός ότι σε διάφορα κράτη μέλη του ΕΟΧ η κατοχή θέσεως ερευνητή [μεταδιδακτορικού] επιπέδου θεωρείται ως επαγγελματική δραστηριότητα ανεξαρτήτως του αν υπόκειται σε κοινωνική ασφάλιση, και στο Βέλγιο ο ερευνητής [μεταδιδακτορικού] επιπέδου (κακώς, κατά την προσφεύγουσα) θεωρείται ως ασκούμενος υπότροφος φοιτητής και ο υπότροφος ερευνητής [μεταδιδακτορικού] επιπέδου πρέπει ο ίδιος να ασφαλιστεί στο βελγικό ασφαλιστικό σύστημα, ενώ τούτο (οπωσδήποτε για τον κλάδο ανεργίας) δεν μπορεί να γίνει επί προαιρετικής βάσεως;»

15. Στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου μετέσχε μόνον η Επιτροπή.

IV — Ισχυρισμοί των διαδίκων

16. Οι ισχυρισμοί των διαδίκων της κύριας δίκης συνάγονται μόνον από την απόφαση περί προδικαστικής παραπομπής. Οι ισχυρισμοί της *προσφεύγουσας* συνοψίζονται σε αυτήν ως εξής: Η ιδιαίτερη θέση ενός μεταδιδακτορικού ερευνητή στον ΕΟΧ πρέπει να θεωρηθεί επάγγελμα που δεν υπάγεται στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως και εμπίπτει στο άρθρο 30, παράγραφος 3, περίπτωση 3, του βασιλικού διατάγματος της 25ης Νοεμβρίου 1991. Το κοινωνικό καθεστώς των μεταδιδακτορικών ερευνητών εντός του ΕΟΧ διαφέρει. Σε διάφορα κράτη μέλη του ΕΟΧ η δραστηριότητα ενός ερευνητή μεταδιδακτορικού επιπέδου θεωρείται «επαγγελματική δραστηριότητα ή δεν υπάγεται στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως». Στο Βέλγιο, ένας ερευνητής μεταδιδακτορικού επιπέδου θεωρείται, κακώς, κατά την άποψη της προσφεύγουσας, ασκούμενος υπότροφος φοιτητής. Ένας υπότροφος μεταδιδακτορικού επιπέδου πρέπει να ασφαλιστεί μόνος του στο βελγικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, το οποίο δεν είναι δυνατό σε εθελοντική βάση. Τούτο αντίκειται στον κανονισμό 1612/68, ιδίως στο άρθρο 7, παράγραφος 4, αυτού, σύμφωνα με το οποίο πρέπει να επιδιώκεται ομοιομορφία σε επίπεδο κοινωνικής ασφαλίσεως και ουδεμία δυσμενής διάκριση είναι επιθυμητή.

17. Κατά την άποψη της *Επιτροπής* η προσφεύγουσα μπορεί να επικαλεστεί τις κοινοτικού δικαίου διατάξεις στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων σχετικά με τις διατάξεις της Συμφωνίας ΕΟΧ στο Βέλγιο. Ενόψει των συγκεκριμένων ερωτημάτων του αιτούντος δικαστηρίου, η Επιτροπή υποστηρίζει την άποψη ότι το ΚΛΠ, που ισχύει για τους εργαζομένους των οργάνων της Κοινότητας, δεν εμπίπτει στην έννοια «νομοθετικές διατάξεις» υπό την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 1408/71, οπότε ο κανονισμός δεν έχει εφαρμογή στη συγκεκριμένη περίπτωση.

18. Προκειμένου για την απάντηση στο πρώτο ερώτημα της αποφάσεως περί προδικαστικής παραπομπής, η Επιτροπή θεωρεί σημαντική την προσκόμιση στοιχείων. Το ΚΛΠ θεσπίστηκε υπό τη μορφή κανονισμού του Συμβουλίου. Σύμφωνα με το άρθρο 249, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, ο κανονισμός είναι δεσμευτικός ως προς όλα τα μέρη του και ισχύει άμεσα στα κράτη μέλη. Ως εκ τούτου, η ρύθμιση δεσμεύει εκτός της εσωτερικής

οργανώσεως της διοικήσεως και τα κράτη μέλη, στο μέτρο που η συμμετοχή τους μπορεί να είναι αναγκαία για την εφαρμογή του [7].

19. Το άρθρο 28α, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του ΚΑΠ θεσπίζει τον συμπληρωματικό χαρακτήρα της κοινοτικού δικαίου ασφαλίσεως κατά της ανεργίας. Αυτός δεν μπορεί να αγνοηθεί από τα κράτη μέλη [8]. Η φύση του κοινοτικού συστήματος ασφαλίσεως κατά της ανεργίας υποχρεώνει επίσης την προσφεύγουσα να ζητήσει παροχές ανεργίας από τον βελγικό φορέα.

20. Ενόψει της απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα η Επιτροπή τονίζει ότι το αιτούν δικαστήριο κακώς κρίνει ότι το άρθρο 7, παράγραφος 4, του κανονισμού 1612/68 επιδιώκει ομοιογένεια στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως. Ωστόσο δεν συμμερίζεται την εκτίμηση του βελγικού φορέα ότι η προσφεύγουσα πρέπει να θεωρηθεί «ασκούμενη υπότροφος» και επομένως όχι εργαζόμενη. Βασιζόμενη στη νομολογία του Δικαστηρίου, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η προσφεύγουσα μπορεί να θεωρηθεί εργαζόμενη υπό την έννοια του κανονισμού 1612/68. Αυτή η εκτίμηση δεν της απονέμει ωστόσο δικαίωμα παροχών ανεργίας σύμφωνα με το βελγικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως. Τέλος, η Επιτροπή τονίζει ότι στα κράτη μέλη απόκειται να ορίζουν τις προϋποθέσεις προσβάσεως στα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως και ότι η βελγική ρύθμιση δεν προβλέπει δυσμενή διάριση εις βάρος της προσφεύγουσας.

V — Εκτίμηση

A — *Επί του πρώτου ερωτήματος*

21. Χωρίς τούτο να έχει διατυπωθεί ρητώς από το αιτούν δικαστήριο, το πρώτο ερώτημα φαίνεται να αφορά το ζήτημα κατά πόσον παροχές που διασφαλίζει το κοινοτικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως σε περίπτωση ανεργίας πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο των εθνικών διατάξεων κατά της σωρεύσεως. Πρόκειται για ζήτημα που αφορά τις εφαρμοστέες νομοθετικές διατάξεις και τη μεταξύ τους σχέση.

22. Καταρχάς πρέπει να τονιστεί ότι οι κοινοτικού δικαίου διατάξεις περί Συμφωνίας ΕΟΧ εφαρμόζονται σε Νορβηγίδα υπήκοο [9].

7 — Βλ. την απόφαση της 7ης Μαΐου 1987 στην υπόθεση 186/85 (Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 1987, σ. 2029, σκέψη 21).

8 — Βλ. απόφαση στην υπόθεση Επιτροπή κατά Βελγίου (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 7, σκέψη 23).

9 — Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3 επ.).

23. Με τον τρόπο που έχει διατυπωθεί το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, η απάντηση μπορεί κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου να συναχθεί από τον κανονισμό 1408/71. Στο κεφάλαιο 6, που τιτλοφορείται «Ανεργία», ο κανονισμός ρυθμίζει το ζήτημα ποιος φορέας οφείλει να καταβάλει τις παροχές όταν ο εργαζόμενος έχει ασκήσει δραστηριότητα υπαγόμενη στο κοινωνικό σύστημα ασφαλίσεως περισσότερων από ενός κρατών μελών. Ο κανονισμός ρυθμίζει επίσης το ζήτημα πώς ο αρμόδιος φορέας πρέπει να λάβει υπόψη το χρόνο ασκήσεως δραστηριότητας εμπίπτουσας στο κοινωνικό σύστημα ασφαλίσεως στο πλαίσιο της έννομης τάξεως άλλου κράτους μέλους.

24. Στην περίπτωση που θεωρείται ότι αποτελεί τον κανόνα, κατά την οποία ένας εργαζόμενος κατοικεί στο κράτος μέλος, στο οποίο ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα [10], το άρθρο 67, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 ρυθμίζει την αρμοδιότητα του φορέα ενός κράτους μέλους, οι νομοθετικές διατάξεις του οποίου διέπουν τον άμεσα προηγηθέντα χρόνο κοινωνικής ασφαλίσεως/απασχολήσεως.

25. Σχετικά με την αρμοδιότητα του βελγικού φορέα δεν φαίνεται εν προκειμένω να υφίσταται καμία αμφιβολία, ούτως ώστε προφανώς δεν απαιτείται επίκληση του κανονισμού 1408/71. Ωστόσο δεν είναι σαφής η σχέση μεταξύ των δυνάμει παροχών του βελγικού φορέα και εκείνων που διασφαλίζει η Κοινότητα. Κατά το μέτρο που η προσφεύγουσα συμπλήρωσε χρόνο ασκήσεως επαγγελματικής δραστηριότητας και κοινωνικής ασφαλίσεως στα όργανα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, διαγράφεται ενδεχομένως, με την εφαρμογή της ρυθμίσεως του άρθρου 67, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71, η υπεροχή του κοινοτικού συστήματος. Ακολουθώντας την ίδια συλλογιστική, τούτο θα μπορούσε να σημαίνει, στην αντίθετη περίπτωση, κατά την οποία η προσφεύγουσα συμπλήρωσε χρόνο ασκήσεως επαγγελματικής δραστηριότητας και κοινωνικής ασφαλίσεως στον βελγικό φορέα, ότι ο χρόνος ασκήσεως επαγγελματικής δραστηριότητας στο πλαίσιο του κοινοτικού συστήματος υπό την έννοια του άρθρου 67, παράγραφοι 1 και 2, πρέπει να ληφθεί υπόψη για να δικαιολογήσει τις παροχές.

26. Η ανωτέρω συλλογιστική είναι ωστόσο κρίσιμη μόνον εάν ο κανονισμός 1408/71 έχει εφαρμογή εν προκειμένω. Η Επιτροπή απέρριψε κατηγορηματικά τούτο το ενδεχόμενο. Δεν συμμερίζομαι την άποψη της Επιτροπής κατά τρόπο τόσο απόλυτο. Από της εκδόσεως του κανονισμού (ΕΚ) 1606/98 για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, ώστε να επεκταθεί η εφαρμογή του κανονισμού αυτού στα ειδικά συστήματα για τους δημοσίους υπαλλήλους [11], θεωρώ ότι η υπαγωγή των υπαλλήλων της ΕΚ στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 κατά βάση δεν αποκλείεται.

27. Η έννοια «ειδικό σύστημα για τους δημοσίους υπαλλήλους» ορίζεται στο άρθρο 1, στοιχείο ι', σημείο α), ως εξής:

10 — Για τις περιπτώσεις όπου ο τόπος κατοικίας και ο τόπος απασχολήσεως διαφέρουν, βλ. το άρθρο 71 του κανονισμού 1408/71.

11 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 1998, για τροποποίηση του κανονισμού 1408/71 και του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, με σκοπό την επέκτασή τους ώστε να καλύπτουν ειδικά συστήματα για τους δημοσίους υπαλλήλους (ΕΕ L 209, σ. 1).

«Κάθε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως το οποίο διαφέρει από το γενικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως που εφαρμόζεται στους μισθωτούς των οικείων κρατών μελών και στο οποίο υπάγονται άμεσα όλες ή ορισμένες κατηγορίες δημοσίων υπαλλήλων ή των εξομοιουμένων προς αυτούς».

28. Ο Κανονισμός Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων είναι αναμφισβήτητα, από εννοιολογικής απόψεως, ένα ειδικό σύστημα για δημοσίους υπαλλήλους. Με αυτή την «κατηγορία υπαλλήλων» εξομοιούνται στο ΚΛΠ ορισμένες μεμονωμένες μονάδες.

29. Για τον τομέα του κεφαλαίου 6 «Ανεργία», του κανονισμού 1408/71, ο τροποποιητικός κανονισμός 1606/98 στο άρθρο 71α, παράγραφος 1, προβλέπει ρητώς τα εξής:

«Οι διατάξεις των τμημάτων 1 και 2 εφαρμόζονται κατ' αναλογία στα πρόσωπα που καλύπτονται από ειδικό σύστημα ανεργίας για τους δημοσίους υπαλλήλους.»

30. Η συγκεκριμένη εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση θα μπορούσε ωστόσο να εμποδιστεί λόγω του ότι στο άρθρο 67 γίνεται ρητή μνεία νομοθετικών διατάξεων ενός κράτους μέλους, ενώ η έννοια «νομοθεσία» στο άρθρο 1, στοιχείο ι', του κανονισμού 1408/71 ορίζει αυτή την έννοια ως «για κάθε κράτος μέλος, τους υφιστάμενους ή μελλοντικούς νόμους, τις κανονιστικές πράξεις, κανονισμούς και κάθε άλλο μέτρο εφαρμογής, που αφορούν τους προβλεπόμενους στο άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, κλάδους και συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως ή τις προβλεπόμενες στο άρθρο 4, παράγραφος 2α, ειδικές παροχές χωρίς συνεισφορά.»

31. Αφενός, τόσο όσον αφορά τον Κανονισμό Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων όσο και τον ΚΛΠ, δεν πρόκειται για νομοθεσία «των κρατών μελών». Αφετέρου, οι θεσπισθείσες υπό μορφή κανονισμού ρυθμίσεις πρέπει να θεωρηθούν «υφιστάμενες σε κάθε κράτος μέλος» ρυθμίσεις.

32. Το Δικαστήριο δεν έχει μέχρι τούδε αποφανθεί επί της σχέσεως μεταξύ του ΚΛΠ για τους λοιπούς υπαλλήλους και του κανονισμού 1408/71, ιδίως μετά την έκδοση του κανονισμού 1606/98. Ενόψει του ότι το πρώτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου σχετικά με τη σχέση των δυνάμει —εξασφαλιζομένων από αμφότερα (τόσο το εθνικό όσο και το κοινοτικό) συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως— παροχών, μπορεί να απαντηθεί χωρίς να κριθεί οριστικά το ζήτημα της εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, αυτό το ζήτημα μπορεί να παραμείνει αδιευκρίνιστο.

33. Καταρχήν δεν θίγεται η εξουσία των κρατών μελών να διαρρυθμίζουν τα συστή-

ματά τους κοινωνικής ασφαλίσεως [12]. Εντούτοις, τα κράτη μέλη εξακολουθούν να υπέχουν την υποχρέωση να τηρούν, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, το κοινοτικό δίκαιο [13].

34. Όπως παρατέθηκε προηγουμένως, το ΚΛΠ θεπίστηκε υπό μορφή κανονισμού. Σύμφωνα με το άρθρο 249, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, οι κανονισμοί έχουν γενική ισχύ. Είναι δεσμευτικοί ως προς όλα τα μέρη τους και ισχύουν άμεσα σε κάθε κράτος μέλος. Η Επιτροπή ορθώς τόνισε ότι το Δικαστήριο αναγνώρισε τον δεσμευτικό χαρακτήρα του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως και του ΚΛΠ ήδη με την απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου [14]. Το άρθρο 28α, παράγραφος 2, του ΚΛΠ θεσπίζει σαφώς το καθήκον των πρώην εκτάκτων υπαλλήλων να δηλωθούν στον οργανισμό απασχολήσεως εργατικού δυναμικού του κράτους μέλους κατοικίας τους ως αναζητούντες εργασία. Από την παράγραφο 1 της διατάξεως προκύπτει η επικουρικότητα της χορηγήσεως επιδομάτων ανεργίας σε κοινοτικό επίπεδο. Η αξίωση χορηγήσεως επιδομάτων ανεργίας από το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως ενός κράτους μέλους πρέπει να δηλωθεί στο όργανο, το οποίο διαβιβάζει την πληροφορία στην Επιτροπή. Περαιτέρω, ορίζεται: «Σε αυτή την περίπτωση, το ποσό του επιδόματος ανεργίας αφαιρείται από το καταβληθέν σύμφωνα με την παράγραφο 3».

35. Το άρθρο 28α του ΚΛΠ περιέχει ειδική διάταξη κατά της σωρεύσεως σε περίπτωση ταυτόχρονης συνδρομής των προϋποθέσεων για τη χορήγηση παροχών ανεργίας σε εθνικό και σε κοινοτικό επίπεδο. Η επικουρικότητα της κοινοτικής παροχής πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στο πλαίσιο των εθνικών συστημάτων. Επομένως, ενόψει της πιθανής διασφαλίσεως ενός επιδόματος ανεργίας σύμφωνα με το άρθρο 28α, παράγραφος 3, του ΚΛΠ, δεν μπορούν εκ των προτέρων να έχουν εφαρμογή εθνικές διατάξεις κατά της σωρεύσεως. Μόνον εφόσον διευκρινιστεί ότι δεν υφίσταται αξίωση χορηγήσεως επιδόματος ανεργίας βάσει του εθνικού συστήματος το επίδομα ανεργίας διασφαλίζεται πλήρως βάσει του άρθρου 28α, παράγραφος 3, του ΚΛΠ.

36. Το Δικαστήριο χαρακτήρισε έναν παρόμοιο μηχανισμό στον τομέα των παροχών οικογενειακού δικαίου ορθή διαδικασία με την απόφαση Επιτροπή κατά Βελγίου [15].

37. Επομένως, στο πρώτο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου πρέπει να δοθεί η εξής απάντηση:

Στην περίπτωση έκτακτης υπαλλήλου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία μετά τη λήξη της απασχολήσεώς της στις Κοινότητες κατοικεί στο Βέλγιο, εφαρμόζεται το εθνικό δίκαιο, ενώ ενόψει των διατάξεων κατά της σωρεύσεως πρέπει να επισημανθεί ότι το άρθρο 28α, παράγραφος 1, του ΚΛΠ περιέχει ειδική διάταξη κατά της σωρεύσεως, η

12 — Βλ. τις αποφάσεις της 7ης Φεβρουαρίου 1984, 238/82, Duphar κ.λπ. (Συλλογή 1984, σ. 523, σκέψη 16)· της 17ης Ιουνίου 1997, C-70/95, Sodemare κ.λπ. (Συλλογή 1997, σ. I-3395, σκέψη 27)· της 28ης Απριλίου 1998, C-158/96, Kohll (Συλλογή 1998, σ. I-1931, σκέψη 17), και της 12ης Ιουλίου 2001, C-157/99, Smits και Peerbooms (Συλλογή 2001, σ. I-5473, σκέψη 44).

13 — Βλ. αποφάσεις Kohll (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 12, σκέψη 19) και Smits και Peerbooms (προπαρατεθείσα στην υπόθεση 12, σκέψη 46).

14 — Βλ. τη σκέψη 23 της αποφάσεως (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 7).

15 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 7.

οποία θεσπίζει τον επικουρικό χαρακτήρα των κοινοτικών επιδομάτων ανεργίας έναντι των παροχών ανεργίας που θεσπίζονται σε εθνικό επίπεδο.

Β — *Επί του δευτέρου ερωτήματος*

38. Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο δεύτερο ερώτημα επιβάλλεται, καταρχάς, να υπομνηστεί ότι τούτο στηρίζεται κατά ένα μέρος σε εσφαλμένη βάση. Η υπόθεση που κάνει το αιτούν δικαστήριο ότι σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 4, του κανονισμού 1612/68 «πρέπει να επιδιώκεται ομοιογένεια στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως» δεν είναι επομένως σωστή. Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το κοινοτικό δίκαιο δεν θίγει την εξουσία των κρατών μελών να διαρρυθμίζουν τα συστήματά τους κοινωνικής ασφαλίσεως [16] και τις προϋποθέσεις του δικαιώματος ή της υποχρεωτικής υπαγωγής σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως [17]. Εντούτοις, τα κράτη μέλη εξακολουθούν να υπέχουν την υποχρέωση να τηρούν, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, το κοινοτικό δίκαιο [18]. Ως εκ τούτου πρέπει, λόγου χάριν, να τηρείται και η μνημονευόμενη στο δεύτερο ερώτημα αρχή της ίσης μεταχειρίσεως. Αυτή η θεμελιώδης αρχή του κοινοτικού δικαίου θεσπίζεται ενόψει της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων ήδη στο άρθρο 39 ΕΚ και εκδηλώνεται στο άρθρο 7 του κανονισμού 1612/98. Ως είχε αρχικώς, απαγόρευε στα κράτη μέλη την ίση μεταχείριση υπηκόων άλλων κρατών μελών με τους ημεδαπούς. Ενόψει τούτου πρέπει να κριθεί και το άρθρο 7 του κανονισμού 1612/68.

39. Η επιταγή της ίσης μεταχειρίσεως ενός μεταδιδακτορικού ερευνητή ενόψει της θέσεώς του στον ΕΟΧ από απόψεως κοινωνικής ασφαλίσεως δεν μπορεί κατά την άποψή μου να συναχθεί από τούτο. Μια τέτοια επιταγή θα έχρηζε μέτρου εναρμονίσεως. Η προσπάθεια θεσπίσεως ενός τέτοιου μέτρου απέτυχε κατά τους ισχυρισμούς της ίδιας της προσφεύγουσας στην κύρια δίκη.

40. Βεβαίως η ερώτηση της Επιτροπής εάν ένας μεταδιδακτορικός ερευνητής έχει την ιδιότητα του εργαζομένου κατά το κοινοτικό δίκαιο είναι ενδιαφέρουσα. Αυτή η κρίσιμη μεταξύ άλλων για τα άρθρα 39 ΕΚ, 42 ΕΚ καθώς και για τον κανονισμό 1612/68 ιδιότητα αποτελεί αφετηρία των δικαιωμάτων για την ελευθερία που θεσπίζεται στο άρθρο 39 ΕΚ και των δικαιωμάτων που συνδέονται με αυτή. Το Δικαστήριο έχει ερμηνεύσει ευρέως αυτή την έννοια και δεν αμφιβάλλω για το ότι ένας μεταδιδακτορικός ερευνητής ευρισκόμενος σε μία θέση όπως η προσφεύγουσα στο πλαίσιο του «Fellowship Contract» της με την Επιτροπή πρέπει να θεωρηθεί ως εργαζόμενος υπό την έννοια του άρθρου 39 ΕΚ. Το Δικαστήριο έχει ανα-

16 — Βλ. αποφάσεις Duphar κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 12, σκέψη 16), Sodemare κ.λπ. (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 12, σκέψη 27), Kohll (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 12, σκέψη 17) και Smits και Peerbooms (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 12, σκέψη 44).

17 — Βλ. αποφάσεις Kohll (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 12, σκέψη 18) και Smits και Peerbooms (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 12, σκέψη 45).

18 — Βλ. αποφάσεις Kohll (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 12, σκέψη 19) και Smits και Peerbooms (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 12, σκέψη 46).

γνωρίσει, λόγου χάριν, με τις αποφάσεις Lawrie-Blum [19], Lair [20], Brown [21] και Le Manoir [22] την ιδιότητα του εργαζομένου, ενώ επρόκειτο πάντοτε για απασχόληση που σχετιζόταν με κάποιο τρόπο με την εκπαίδευση.

41. Η διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα πρέπει να θεωρηθεί, για τη διάρκεια της υποτροφίας-ασκήσεώς της, εργαζόμενη, δεν έχει ωστόσο άμεσες επιπτώσεις στην αξίωσή της για τη χορήγηση παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως. Πιθανές αξιώσεις θα μπορούσαν να προκύψουν καταρχήν από την απαγόρευση των διακρίσεων του άρθρου 39, παράγραφος 2, ΕΚ, και τις εκφράσεις του στο άρθρο 7 του κανονισμού 1612/68. Κατά τα λοιπά, ο κανονισμός 1408/71 στηρίζεται σε μια άλλη έννοια του εργαζομένου, η οποία προσδιορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 1, στοιχείο α', αυτού του κανονισμού, στην ουσία τη σχέση του με ένα σύστημα παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως.

42. Από την αίτηση περί προδικαστικής παραπομπής σε συνδυασμό με τη γνώμη της Επιτροπής νομίζω ότι μπορώ να συναγάγω ότι ο βελγικός φορέας δεν κάνει δυσμενή διάκριση όταν κατατάσσει την προσφεύγουσα υπό την ιδιότητά της ως μεταδιδακτορικού ερευνητή ως ασκούμενη-υπότροφο. Οι ευρισκόμενοι στην ίδια κατάσταση Βέλγοι υπήκοοι θα θεωρούνταν επίσης ασκούμενοι-υπότροφοι. Τέλος, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει συναφώς. Τούτο πρέπει να εξετάσει εάν υφίσταται ενδεχομένως άνιση μεταχείριση σε σχέση με τους ημεδαπούς, η οποία τότε θα ήταν αντίθετη με το κοινοτικό δίκαιο.

43. Αφετέρου, η θέση του μεταδιδακτορικού ερευνητή στο πλαίσιο του «Fellowship Contract» που συνήψε με την Επιτροπή χαρακτηρίζεται ακριβώς από το ότι δεν συνεπάγεται υπαγωγή σε ένα σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, επομένως ούτε στο κοινοτικό.

44. Ακόμη και εάν η εθελούσια υπαγωγή στο βελγικό σύστημα δεν ήταν δυνατή, τούτο ανήκει στις ήδη μνημονευθείσες οριστέες από την έννομη τάξη των κρατών μελών προϋποθέσεις [23] για την πρόσβαση στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως.

45. Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου πρέπει να δοθεί η εξής απάντηση:

Στα κράτη μέλη απόκειται να θεσπίσουν τις προϋποθέσεις για την πρόσβαση στα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως. Εντούτοις, τούτο πρέπει να γίνεται τηρώντας το κοινοτικό δίκαιο και ιδίως την απαγόρευση

19 — Απόφαση της 3ης Ιουλίου 1986 στην υπόθεση 66/85 (Συλλογή 1986, σ. 2121).

20 — Απόφαση της 21ης Ιουνίου 1988 στην υπόθεση 39/86 (Συλλογή 1988, σ. 3161).

21 — Απόφαση της 21ης Ιουνίου 1988 στην υπόθεση 197/86 (Συλλογή 1988, σ. 3205).

22 — Απόφαση της 21ης Νοεμβρίου 1991 στην υπόθεση C-27/91 (Συλλογή 1991, I-5331).

23 — Βλ. αποφάσεις Kohll (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 12, σκέψεις 17 επ.) και Smits και Peerbooms (προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 12, σκέψεις 17 επ.).

των διακρίσεων. Σε περίπτωση που διασφαλίζεται σε έναν ημεδαπό μεταδιδακτορικό ερευνητή η πρόσβαση στο σύστημα ασφαλίσεως κατά της ανεργίας, τούτο πρέπει να ισχύει και για έναν υπήκοο ενός μέλους του ΕΟΧ.

VI — Πρόταση

46. Κατόπιν των προεκτεθέντων προτείνω να δοθεί η εξής απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Στην περίπτωση έκτακτης υπαλλήλου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία μετά τη λήξη της απασχολήσεώς της στις Κοινότητες κατοικεί στο Βέλγιο, εφαρμόζεται το εθνικό δίκαιο, ενώ ενόψει των διατάξεων κατά της σωρεύσεως πρέπει να επισημανθεί ότι το άρθρο 28α, παράγραφος 1, των όρων απασχολήσεως περιέχει ειδική διάταξη κατά της σωρεύσεως, η οποία θεσπίζει τον επικουρικό χαρακτήρα των κοινοτικών επιδομάτων ανεργίας έναντι των παροχών ανεργίας που θεσπίζονται σε εθνικό επίπεδο.

2) Στα κράτη μέλη απόκειται να θεσπίσουν τις προϋποθέσεις για την πρόσβαση στα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως. Εντούτοις, τούτο πρέπει να γίνεται τηρώντας το κοινοτικό δίκαιο και ιδίως την απαγόρευση των διακρίσεων. Σε περίπτωση που διασφαλίζεται σε έναν ημεδαπό μεταδιδακτορικό ερευνητή η πρόσβαση στο σύστημα ασφαλίσεως κατά της ανεργίας, τούτο πρέπει να ισχύει και για έναν υπήκοο ενός μέλους του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου.»